

تأثیر مؤلفه‌های مکانی و محیطی روستا بر کیفیت و سطح آموزش

بهاره نصر زنجانی*، زهره ترابی**، هومن ثبوتی***

تاریخ دریافت مقاله:

۱۳۹۹/۰۸/۱۰

تاریخ پذیرش مقاله:

۱۳۹۹/۱۰/۲۲

چکیده

در میان مسائل مرتبط با توسعه کشور، آموزش از اصول بنیادی و درخت توسعه است و نظام آموزشی جامعه به‌عنوان یکی از ارکان اصلی محقق شدن این هدف و رسیدن جوامع به عدالت اجتماعی محسوب می‌شود و سکونتگاه‌های روستایی در سطح کشور با جمعیت ۲۰ میلیونی از ارکان اصلی تولید و نیروی انسانی به‌حساب می‌آیند و آموزش صحیح این قشر از اهمیت زیادی برخوردار است. سطح پایین دسترسی به خدمات آموزشی در روستاهای کشور به‌خصوص در استان‌های جنوبی، جنوب شرقی و مرزی کشور و وجود مشکلات متفاوت لزوم نگرش و مدیریت ویژه در زمینه افزایش سطح و کیفیت آموزش برای تمامی روستاهای کشور را ایجاب می‌کند. نیاز به آموزش‌های محلی و توسعه آن در مناطق روستایی باید از چالش‌های اصلی پیش‌روی نظام آموزش کشور به‌حساب آید. هدف اصلی این مقاله، بررسی سطح سواد و آموزش ساکنین روستایی استان‌های کشور و بررسی و تحلیل مؤلفه‌ها و شاخص‌های اثرگذار بر ارتقای کیفیت آموزش در سطح روستاهای کشور است. روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی است و به‌منظور بررسی و دسته‌بندی معیارها و شاخص‌های اثرگذار بر کیفیت آموزش در روستاهای کشور از روش وزن‌دهی AHP و نرم‌افزار MicMac استفاده شده‌است. در این مطالعات تعداد ۲۹ شاخص در معیارهای آموزش که از طریق مطالعات کتابخانه‌ای استخراج شده‌است و شامل معیارهای برنامه‌های آموزشی (Ep)، محیط آموزش و یادگیری (Le)، تحقیق (Re)، خدمات اجتماعی (Ss) و معلم‌ها (Te) و معیارهای محیطی شامل محیط اجتماعی و نهادی (Se)، محیط اقتصادی (Ec) و محیط طبیعی و کالبدی (NE) است. میزان ناسازگاری مدل برابر با ۰/۰۸ و میزان پایداری سیستم در نرم‌افزار MicMac برابر با ۹۶ درصد است که نشان‌دهنده مناسب بودن و قابل‌اعتماد بودن مشارکت انجام شده‌است. نتایج نشان از اثرگذاری بیشتر مؤلفه محیطی نسبت به معیارهای عمومی و عام آموزش بر میزان کیفیت آموزش است. در حال حاضر شرایط اقتصادی، اشتغال و کیفیت زندگی ساکنین روستاهای استان‌های مرکزی، جنوبی و مرزی کشور در شرایط نامناسبی قرار دارد که از اصول مؤثر بر کیفیت آموزش ساکنین روستایی و ارتقای سطح سواد به‌حساب می‌آید.

کلمات کلیدی: آموزش، روستا، مؤلفه‌های محیطی و مکانی، سطح سواد.

* دانشجوی دکترا، گروه معماری، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران.

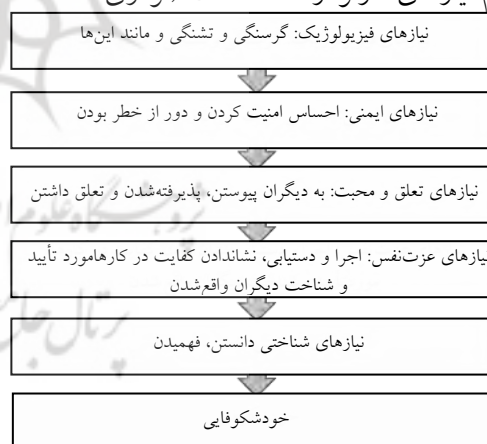
** استادیار، گروه معماری، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران. zohreh.torabi@iauz.ac.ir

*** استادیار، گروه معماری، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران.

این مقاله از رساله دکتری با عنوان «تحلیل مدل آموزشی معماری و انطباق آن با آتلیه‌ی معماری بر پایه‌ی آموزش مبتنی بر مکان- مطالعه موردی: مدارس معماری شاخص داخلی و خارجی» گرفته شده‌است که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد زنجان با راهنمایی دکتر زهره ترابی و مشاوره دکتر هومن ثبوتی انجام شده‌است.

مقدمه

انسان، ولو به عنوان وسیله‌ای برای توسعه، علاوه بر درآمد مناسب، نیازمند دسترسی به سطح مناسبی از خدمات پزشکی، تغذیه مناسب، آب آشامیدنی سالم و آموزش مناسب می‌باشد (دانشگاه علم و صنعت، ۱۳۹۳: ۱۹). انسان موجودی پیچیده است که دارای انگیزش‌های مادی، روحی و معنوی گوناگون و متفاوت می‌باشد (لطف‌عطا، ۱۳۸۷: ۷۴) و دارای نیازهای محیطی (ایوان^۱، ۱۹۹۸: ۸۶)، اجتماعی-فرهنگی (ویلیامس^۲، ۱۹۵۸) و زیستی (نمازیان، ۱۳۸۹: ۷۹) متعددی است. براساس نظریه نیازهای آبراهام مازلو^۳ (۱۹۷۰) نیازهای انسان از نیازهای فیزیولوژیکی (گرسنگی، تشنگی و ...) شروع می‌شود و با ارتقای نیازها به نیازهای ایمنی، نیازهای تعلق و محبت، نیازهای عزت نفس، نیازهای شناختی و فهمیدن برای رسیدن به خودشکوفایی می‌رسد. در تصویر شماره ۱ هرم نیازهای مازلو ارائه شده است (نوذری، ۱۳۸۳: ۴۴).

ت. ۱. هرم نیازهای مازلو

در میان مباحث توسعه در کشور، آموزش را باید از اصول بنیادی و به مثابه ریشه درخت توسعه، عنوان نمود. آموزش در سطح و اشکال مختلف (رسمی، غیررسمی و ...)، از بنیادهای توسعه به خصوص در

مناطق روستایی به حساب می‌آید. در واقع برای دستیابی به جامعه‌ای پویا و پیشرفته، فراهم کردن زمینه‌های مناسب و مطلوب برای مردمان آن جامعه از ابزارهای ضروری می‌باشد (قنبری و برقی، ۱۳۸۸: ۱۵۳). در طول نیم قرن گذشته، جامعه مدنی ایران نیازی بی‌سابقه به گسترش آموزش عمومی را پدید آورده است. در نتیجه مدارس بسیاری در سراسر کشور بنا گردیده که در آنها استانداردهای فنی، ملاحظات محیطی و هویت معماری در نازل‌ترین سطح ممکن ملحوظ شده است. مهم‌تر از همه، فضایی که در درون این مدارس پدید آمده فاقد هر گونه نقش سازنده و حمایت‌کننده در تعلیم و تربیت کودکان و نوجوانان است. براساس سرشماری نفوس و مسکن مرکز آمار ایران در سال ۱۳۹۵ نرخ سواد در سکونتگاه‌های شهری و روستایی برابر با ۸۷/۶ درصد است در حالی که این نرخ در روستاهای کشور برابر با ۷۸/۵ درصد است که نشان از فاصله سطح سواد سکونتگاه‌های روستایی از میانگین کل کشور و عدم برخورداری متوازن از امکانات و زیرساخت‌های آموزشی است. روستاهای ایران به دلایل مختلف محیطی و انسانی در زمینه آموزش شرایط خاص و متفاوتی دارند و با توجه به جمعیت ۲۶ درصدی روستائیشان از کل جمعیت کشور، از ارکان اصلی تولید در بخش دامداری و کشاورزی به حساب می‌آیند. نیروی انسانی آموزش دیده و باسواد به منظور افزایش کارایی روستائیان از مهم‌ترین اولویت‌ها برای دستیابی به توسعه روستایی است (قنبری و برقی، ۱۳۸۸: ۱۵۴). مدارس از نظر نقش و کارکرد در جامعه روستایی باید به منزله قلب این جامعه محسوب گردد و مدرسین آن، عضو گروه فعالیت‌های توسعه در روستا باشند (اودن^۴، ۲۰۰۰). با درک و شناخت صحیح از زیرساخت‌ها و عوامل توسعه از درون و مداوم، ضروری است که برنامه‌ریزی مناسبی

ارزش‌ها سروکار دارد و هیچ نهاد دیگری به‌اندازه این نهاد به‌دنبال تحقق ارزش‌ها نیست (نلر، ۱۳۹۴: ۲۸). بعد کلیدی آموزش در وهله اول، تعیین تعریف سواد و در وهله دوم، تعیین بهترین شیوه آموزش سواد با امکانات موجود در کشور است. برنامه‌ریزی آموزشی به سواد شکل می‌دهد و شیوه انتقال آن را در افراد جامعه تعیین می‌کند (دانای طوسی و کیامنش، ۱۳۸۸: ۷۵). تعریف‌های گوناگون و گاه متضادی از سواد ارائه شده‌است. برخلاف تصور، مفهوم سواد مفهومی گیج‌کننده و درعین حال بحث‌برانگیز است (هربرت و ریچاردسون^۵، ۲۰۰۱؛ بهولا^۶، ۱۹۹۴؛ جی^۷، ۱۹۹۱؛ بزنیبر و استریت^۸، ۱۹۹۴). به‌طورکلی تعریف‌های گوناگون سواد را می‌توان در قالب دو رویکرد متفاوت موردبررسی قرار داد: رویکرد «مستقل از بافت» و رویکرد «ایدئولوژیکی». سواد در چارچوب رویکرد «مستقل از بافت»، با توانایی‌های ذهنی خاصی ارتباط دارد و این توانایی‌ها در بافت‌های اجتماعی و شرایط گوناگون، کاربرد یکسانی دارند. در این برداشت، سواد توانایی خواندن و نوشتن تعریف می‌شود و باسواد بودن نیز به‌معنای داشتن قابلیت استفاده از مواد و متون مکتوب و نیز مهارت‌های فنی است (استریت، ۱۹۸۴). چنین برداشتی از سواد، در بسیاری از کشورها رواج دارد، باین‌حال، همیشه آموزش کسب‌شده با آموزش قصدشده، هماهنگ نیست. هر چند در چارچوب این رویکرد، بعضی افراد باسواد موقعیت شناختی و اقتصادی برتری نسبت به بی‌سوادان دارند، اما ساده‌انگارانه است که فرض شود همه افراد باسواد مهارت‌های شناختی بالاتر و موقعیت مالی بهتری دارند (دانای طوسی و کیامنش، ۱۳۸۸: ۷۷). آنچه رویکرد مستقل از بافت پیش‌بینی می‌کند، همیشه در موقعیت‌های زندگی واقعی صادق نیست، این واقعیت

برای گسترش کمی و کیفی عوامل مؤثر بر تربیت و آموزش نیروی انسانی در سطح روستاهای کشور و منطبق با ویژگی‌های محیطی و مکانی آن در راستای بهبود شرایط شغلی روستائیان و افزایش بهره‌وری آن‌ها صورت گیرد (حاجی میررحیمی و حسینی، ۱۳۸۱: ۲۴۹). این پژوهش به‌دنبال پاسخ به دو سؤال اصلی است. سؤال اول، وضعیت سطح سواد و آموزش (به‌عنوان یکی از معیارهای توسعه انسانی) ساکنین روستایی استان‌های کشور چگونه است و سؤال دوم، وضعیت مؤلفه‌ها و شاخص‌های کیفیت آموزش در سطح روستاهای کشور به چه صورت است که با کمک روش AHP و مدل ماتریس تأثیرات متقاطع در قالب نرم‌افزار MicMac به بررسی اثرات مؤلفه‌های مکانی و محیطی (محیط انسانی، محیط اجتماعی، اقتصادی و طبیعی) بر آموزش ساکنین روستاهای سطح کشور پرداخته و درنهایت به ارائه راهکارهایی به‌منظور بهبود کیفیت آموزش در روستاها پرداخته شده‌است.

ادبیات پژوهش

تعریف آموزش و سواد

آموزش، فعالیتی است مداوم و جامع و برای همه که در جهت رشد و تکامل انسان، غنای فرهنگ و تعالی جامعه سیر می‌کند. لذا اگر قرار است تحولی در جامعه اتفاق بیفتد، لازم است این تحول از آموزش‌وپرورش آغاز شود (فیوضات، ۱۳۹۸: ۱۳). همچنین، به تعبیر علاقه‌مند (۱۳۹۷: ۶۶) جریان آموزش نوعی سرمایه‌گذاری فردی و اجتماعی است تا افراد از طریق آن به سطوح مهارتی و شایستگی فنی بالاتری برسند، مشاغل و پایگاه اجتماعی بالاتری کسب کنند و تولید کالاها و خدمات جامعه در جهت تعالی و تکامل تدریجی سیر کند و جامعه را به بهزیستی سوق دهد. به گفته دونالد باتلر، تربیت بیش از هر نهاد دیگر با

در طول دهه‌های ۱۹۷۰ و ۱۹۸۰ میلادی به رویکرد دیگری از سواد منجر شد که امروز در حوزه آموزش پذیرفته شده است و رویکرد «ایدئولوژیکی» به سواد نامیده می‌شود. در این دیدگاه، سواد به مجموعه‌ای از قابلیت‌ها اشاره می‌کند که بسیار فراتر از خواندن و نوشتن هستند و به جای آنکه تنها به معنای خواندن و نوشتن متن مکتوب باشد، به معنای رمزگردانی و رمزگشایی اطلاعات در تمامی اشکال است که بشر برای انتقال معنا به کار می‌گیرد (سواد چندگانه گفتاری، نوشتاری، شنیداری و دیداری) (استریت، ۱۹۸۴).

بیانیه رسمی یونسکو در راستای «دهه سواد سازمان ملل متحد» (۲۰۱۲-۲۰۰۳ میلادی) برداشت جدیدی از سواد را مطرح کرد. در این بیانیه سواد چندگانه و چندبعدی مورد توجه قرار گرفت (شیفر، ۲۰۰۳)، یونسکو از سال ۱۹۴۶ پیشنهاد تلاش‌های باسواد جهانی بوده و چشم‌انداز جهانی باسواد را برای همه کشورهای جهان پیش می‌برد (یونسکو، ۲۰۲۰).

کیفیت آموزش

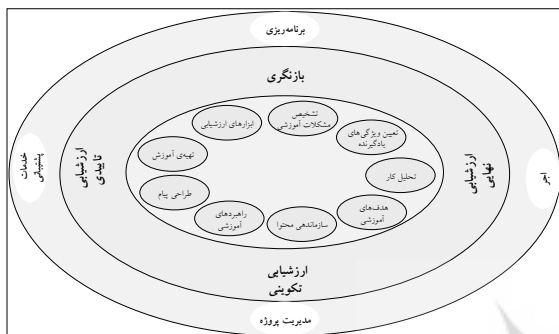
شماری از صاحب‌نظران بر این باورند که مفهوم کیفیت بدون شکل است و بنابراین قابل اندازه‌گیری نیست. ایوانسویج^{۱۰} (۲۰۰۱) معتقد است که آنچه در تعریف کیفیت مرکزیت دارد، نظرهای مخاطبان است. براین اساس، کیفیت تابع نظر مشاهده‌گر است و ارائه نیم‌رخ از کیفیت همیشه با عینیت همراه نیست و با ذهنیت حرکت می‌کند (ایبلی و هداوندی، ۱۳۸۳). به اعتقاد سایلور^{۱۱} «کیفیت آموزشی به معنای حذف خطاها و اجتناب از اشتباهات، ارائه خدمات کامل مؤسسه و کادر آموزشی، بهبود دائمی جریان تدریس و یادگیری و ... است (هی‌نی‌من و دی‌یونگ^{۱۲}، ۲۰۰۳).

مدل‌های سیستم آموزشی

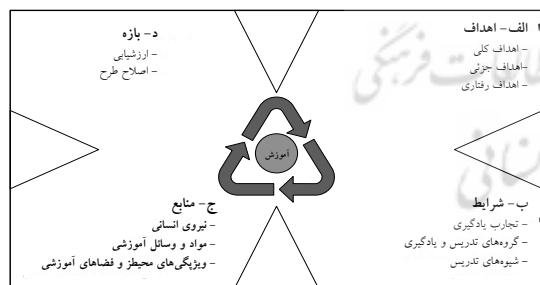
در ادامه، معروف‌ترین مدل‌های سیستم آموزشی برای

تعیین مؤلفه‌های محیطی و مکانی مؤثر بر تدوین آموزش در محیط‌های روستایی ارائه شده است.

الف) الگوی کمپ^{۱۳}: الگوی کمپ برنامه آموزشی را سیستم یا مجموعه فعالیت‌ها و اقداماتی می‌داند که محور هسته اصلی آن را هدف‌ها و نیازهای آموزشی تشکیل می‌دهد (تصویر شماره ۲) (فردانش، ۱۳۹۸: ۵۷).

ت ۲. الگوی کمپ (۲۰۰۴ میلادی)، منبع: کهندل، ۱۳۹۰: ۷۵
ب) الگوی جیمز براون^{۱۴}: این الگو دارای چهار مرحله اهداف، تعیین شرایط با توجه به توانایی‌های فراگیر، به‌کارگیری مطلوب منابع نیروی انسانی، مواد و وسایل آموزشی و ویژگی‌های محیطی و در نهایت فعالیت‌های ارزشیابی و اصلاح طرح با توجه به نتایج ارزشیابی است (تصویر شماره ۳) (احدیان، ۱۳۹۸).

ت ۳. الگوی طراحی منظم آموزشی جیمز براون،

منبع: احدیان، ۱۳۹۸: ۷۶

ج) الگوی انستیتوی توسعه آموزشی (I.D.I)^{۱۵}: این الگو شامل سه مرحله ۱- تعریف (شامل تعریف معضل، تجزیه و تحلیل شرایط و مدیریت)، ۲- اجرا (شامل

شاخص‌های اثرگذار بر کیفیت آموزش

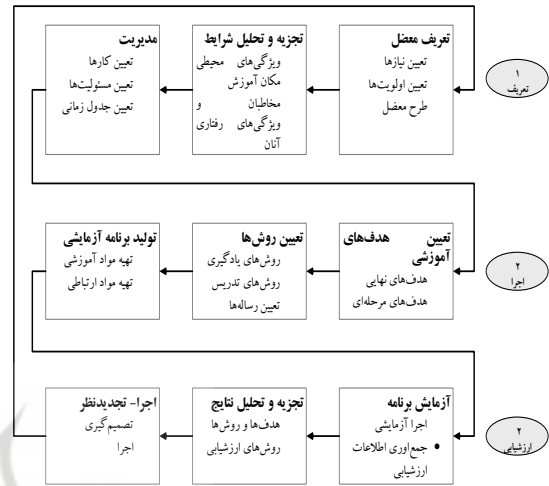
ابعاد و شاخص‌های اصلی کیفیت آموزش شامل:
الف- برنامه‌های آموزشی (بزرگی نژاد و زارعی، ۱۳۹۶: ۶)،
ب- محیط آموزشی و یادگیری (تسمر^{۱۶} و هریس^{۱۷}، ۱۹۹۲؛ پاپرت^{۱۸}، ۱۹۸۰؛ وینک و روبلیر^{۱۹}، ۲۰۰۰؛ چک لند^{۲۰}، ۱۹۹۹)، ج- تحقیق (بزرگی نژاد و زارعی، ۱۳۹۶: ۶)، د- خدمات اجتماعی (عمادزاده، ۱۳۷۲)، ه- ساختمان‌ها و تجهیزات (بختیاری، ۱۳۹۰)، و- معلم‌ها (ابیلی و هداوندی، ۱۳۸۳)، ی- ویژگی‌های محیطی و مکانی (گیسون^{۲۱}، ۱۹۹۶؛ هاشمی نژاد و انجم‌شعاع، ۱۳۹۵: ۴؛ جعفری‌خواه و گودرزی سروش، ۱۳۹۱ است.

در کل می‌توان مؤلفه‌های اثرگذاری بر کیفیت آموزش در این پژوهش را به دودسته مؤلفه‌های عام و مؤلفه‌های محیطی تقسیم‌بندی نمود. جدول شماره ۱ مؤلفه‌ها، معیارها و شاخص‌های کیفیت آموزش در پژوهش را نشان می‌دهد.

روش تحقیق

روش انجام تحقیق از نوع توصیفی-تحلیلی است. روش گردآوری اطلاعات اسنادی (کتابخانه‌ای) و میدانی (پیمایشی) است. به منظور بررسی و وزن‌دهی مؤلفه‌ها، معیارها و شاخص‌های اثرگذار بر کیفیت آموزش در روستاهای کشور از روش تحلیل سلسله‌مراتبی AHP استفاده شده است. این مدل بر پایه مقایسه زوجی، با امکان تسهیل قضاوت‌ها و محاسبات، بنا نهاده شده است (اصغرپور، ۱۳۹۸: ۱۲). برای سنجش میزان سازگاری و ناسازگاری مقایسه‌های زوجی در تعیین ضریب اهمیت معیارها نیز از تکنیک‌های رایج در روش AHP بهره‌گیری شده است. همچنین برای کاهش خطا در قضاوت‌ها از فرآیند «تحلیل سلسله‌مراتبی

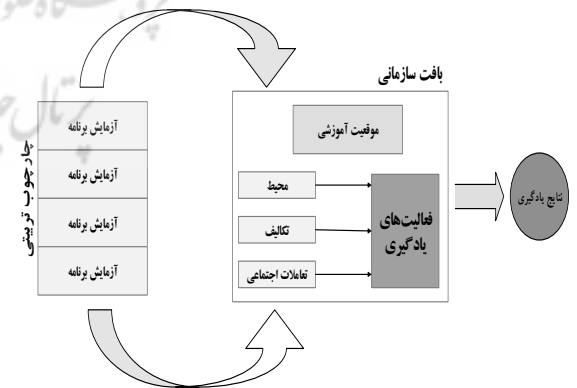
تعیین هدف‌های آموزشی، تعیین روش‌ها و تولید برنامه آزمایشی) و ۳- ارزشیابی (شامل آزمایش برنامه، تجزیه و تحلیل نتایج و اجرا- تجدیدنظر) است (تصویر شماره ۴) (فردانش، ۱۳۹۸: ۶۵).

ت. ۴. الگوی انستیتوی توسعه آموزش، منبع: فردانش، ۱۳۹۸

د) الگوی کاربردی طراحی یادگیری شبکه‌ای گودیر:

این الگو دارای سه بخش اصلی ۱- چارچوب تربیتی (شامل فلسفه تربیتی، راهبرد آموزشی و تدابیر آموزشی)، ۲- موقعیت آموزشی (محیط و مکان مورد آموزشی، رفتارها و تعاملات اجتماعی) و ۳- بافت سازمان آموزش‌دهنده است (تصویر شماره ۵).

ت. ۵. الگوی طراحی یادگیری شبکه‌ای گودیر، منبع: سراجی، ۱۳۸۶

گروهی با کمک روش مشارکتی جمعی و دلفی» استفاده شده است. در این فرآیند، کوشش می‌شود تا از طریق مباحثات و مصاحبه‌های گروهی و دادن وزنی متناسب با تخصص و مسئولیت هر تصمیم‌گیرنده، «شاخص ناسازگاری» قضاوت‌ها کاهش یابد (مهرگان، ۱۳۹۵). وزن معیارها منعکس‌کننده اهمیت آن‌ها در مجموعه معیارهای موردبررسی در مطالعه است (قدسی‌پور، ۱۳۹۷: ۲۷-۳۰). در این مقاله در ادامه به منظور استخراج عوامل و مؤلفه‌های محیطی اثرگذار بر سایر مؤلفه‌های ارتقای سطح آموزش از روش تحلیل تأثیرات متقابل یا متقاطع با کمک نرم‌افزار میک‌مک

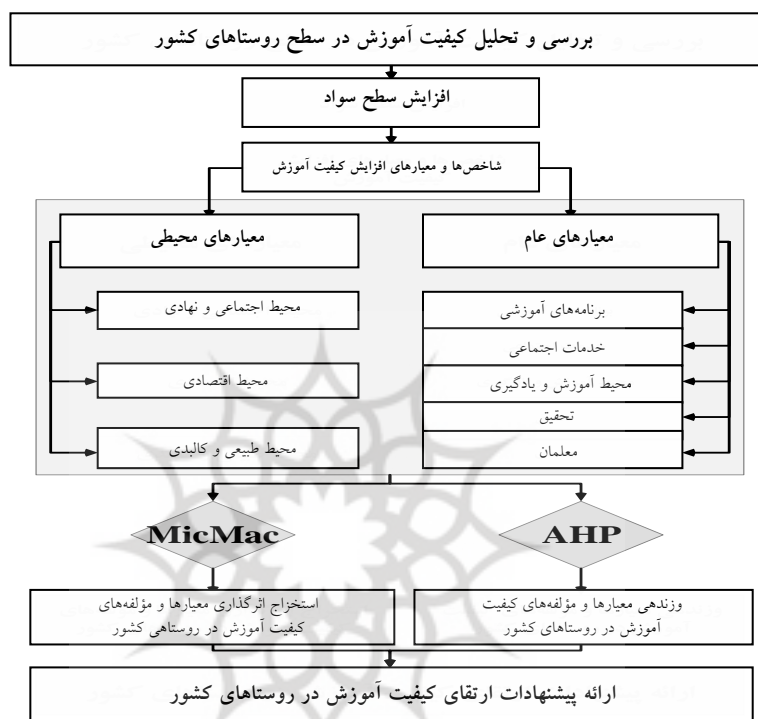
استفاده شده است (احمدی، ۱۳۹۵: ۶۹). روش کار در این نرم‌افزار به این صورت است که در مرحله اول پس از استخراج معیارها و مؤلفه‌های محیطی مؤثر بر آموزش روستائیان که از طریق مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه و نظرات کارشناسان خبره انجام گرفته است با تشکیل ماتریس دودهی و امتیازگذاری میزان اثرگذاری و قدرت مؤلفه‌ها را نسبت به یکدیگر براساس امتیازات =۰ بدون اثرگذاری، =۱ اثرگذاری ضعیف، =۲ اثرگذاری متوسط و =۳ اثرگذاری ارزیابی و پس از آماده‌سازی در فایل EXCEL وارد نرم‌افزار میک‌مک گردیده و خروجی‌های موردنیاز به دست آمده است.

مؤلفه	معیار	کد	شاخص‌ها	منبع
مؤلفه‌های عام (GC0)	برنامه‌های آموزشی (Ep)	Ep1	مجموعه شاخص‌های گردش‌های علمی، فیلم‌های آموزشی، بازدیدهای کارگاهی و کارخانه‌ای، لوازم و تجهیزات کمک‌درسی برای فهم بهتر دروس، آموزش‌های تصویری	بزرگی‌نژاد و زارعی، ۱۳۹۶
	محیط آموزش و یادگیری (Le)	Le1	توزیع امکانات و خدمات آموزشی (شامل کلاس درس، آزمایشگاه، اینترنت و ...) در سطح روستا (محیط فیزیکی و ساختمان‌ها)	تسمر و هریس، ۱۹۹۲
		Le2	نرم‌افزارهای خاص و دسترسی به اینترنت و ... (محیط نرم‌افزاری)	پاپرت، ۱۹۸۰؛ وینک و رویلیر، ۲۰۰۰
	تحقیق (Re)	Re1	تشویق دانش‌آموزان به تحقیق، خلاقیت و اختراع	بزرگی‌نژاد و زارعی، ۱۳۹۶
	خدمات اجتماعی (Ss)	Ss1	ایجاد شورای دانش‌آموزی در مدارس به منظور همکاری دانش‌آموزان در مسائل مدرسه	عمادزاده، ۱۳۷۲
	معلم‌ها (Te)	Te1	به‌روز بودن دانش و اطلاعات معلمان	ابیلی و هداوندی، ۱۳۸۳
	Te2	توجه به روحیات دانش‌آموزان		
	Te3	مهارت در ارائه خدمات آموزشی		
	Te4	هدایت و راهنمایی معلمان به آموزش‌های خلاق		
	Te5	استفاده از یادگیری مشارکتی توسط خود دانش‌آموزان		
	Te6	استفاده از روش‌های تدریس بارش مغزی (فکری) برای توانمندسازی دانش‌آموزان در حل مسائل روزمره و زندگی		
مؤلفه‌های محیطی (EC0)	محیط اجتماعی و نهادی (Se)	SE1	میزان ارتباط و هماهنگی روستائیان با یکدیگر	گیبسون، ۱۹۹۶؛ هاشمی‌نژاد و انجم‌شعاع، ۱۳۹۵؛ جعفری‌خواه و گودرزی‌سروش، ۱۳۹۱
		SE2	میزان مشارکت روستائیان در جهت حل مسائل روستا	
		SE3	وضعیت و شرایط کیفیت زندگی مردم روستا	
		SE4	میزان ایجاد شکل و تعاونی در سطح روستا	
		SE5	میزان حضور اقشار باسواد و تحصیل‌کرده در سطح روستا (سطح باسوادی روستائیان)	
		SE6	میزان برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزش کشاورزی	
		SE7	میزان هویت اجتماعی و ماندگاری روستائیان نسبت به روستا	
		SE8	میزان تعامل نهادهای محلی، شوراهای دهیاری با مردم روستا	
محیط اقتصادی (Ec)	EC1	نرخ اشتغال روستائیان	گیبسون، ۱۹۹۶؛ هاشمی‌نژاد و انجم‌شعاع، ۱۳۹۵؛ جعفری‌خواه و گودرزی‌سروش، ۱۳۹۱	
	EC2	میزان پویایی و تنوع اقتصادی در سطح روستا		
	EC3	میزان درآمد مردم روستا		
	محیط طبیعی و کالبدی (NE)	Ne1		ویژگی‌های و شرایط اقلیمی در روستا
		Ne2		ویژگی‌ها و شرایط ارتفاعی روستا
		Ne3		وضعیت دسترسی به منابع آبی و خاک (منابع تولید)
		Ne4		شدت و تکرار مخاطرات در سطح روستا
Ne5	فاصله روستا از نزدیک‌ترین شهر			
Ne6	نزدیک بودن به نواحی مخاطره‌خیز (سیل، زلزله، زمین‌لغزش، رانش و ...)			
Ne7	میزان مراتع، جنگل‌ها و فضای سبز در سطح منطقه			

ج ۱. مؤلفه‌ها، معیارها و شاخص‌های کیفیت آموزش در سطح روستاهای کشور

معیارهای محیطی تقسیم می‌شوند. این معیارها به کمک روش AHP وزن‌دهی شده و با کمک روش تحلیل تأثیرات متقاطع و نرم‌افزار میک‌مک مؤثرترین و اثرگذارترین شاخص‌ها بر سایر شاخص‌ها به دست آمده است.

تصویر شماره ۶، مدل مفهومی پژوهش را نشان می‌دهد. همان‌گونه که مشاهده می‌شود به منظور افزایش سطح سواد در میان ساکنین روستاهای کشور نیاز به ارتقای سطح شاخص‌ها و معیارهای مرتبط با کیفیت آموزش است به دودسته معیارهای عام و

ت. ۶. مدل مفهومی پژوهش

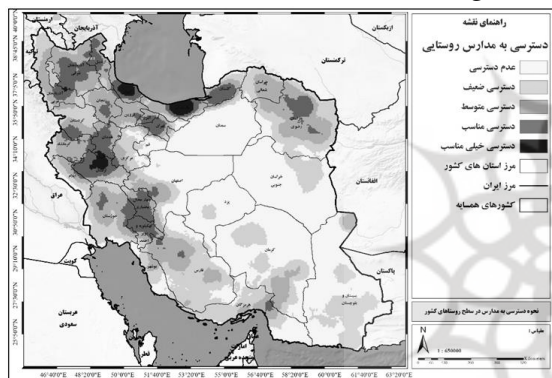
اردبیل با ۷۴/۱ درصد، آذربایجان غربی با ۷۴ درصد، کردستان با ۷۲/۳ درصد و سیستان و بلوچستان با ۶۸/۲ درصد کمترین نرخ باسوادی را در میان استان‌های کشور دارند. از میان مجموع ۱۸،۲۵۴،۶۸۸ نفر گروه سنی ۶ ساله و بیشتر در روستاهای کشور، حدود ۲۲/۵ درصد کاملاً بی‌سواد هستند. از کل باسواد روستاهای کشور حدود ۱۲/۲۷ درصد دارای مدرک دیپلم و پیش‌دانشگاهی و ۷/۳۹ درصد دارای تحصیلات عالی دانشگاهی هستند. همین‌طور نرخ باسوادی شاغلین بخش کشاورزان و بهره‌برداران کشاورزی روستاهای

بحث و نتایج تحقیق

وضعیت آموزش در سطح روستاهای کشور

براساس نتایج سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ میزان باسوادی کشور برابر با ۸۷/۶ درصد بوده است در حالی که این مقدار در سطح روستاهای کشور برابر با ۷۸/۵ درصد و در شهرها برابر با ۹۰/۸ درصد است. روستاهای استان‌های آذربایجان شرقی با ۷۵/۸ درصد، زنجان و لرستان با ۷۵/۷ درصد، خوزستان با ۷۵/۵ درصد، کرمانشاه با ۷۵/۴ درصد، خراسان شمالی با ۷۵/۱ درصد، مرکزی با ۷۴/۴ درصد،

تصویر شماره ۸ نحوه کلی پراکنش مدارس روستایی (دبستان دخترانه و پسرانه، مدارس راهنمایی دخترانه و پسرانه، دبیرستان دخترانه و پسرانه، مدارس فنی و حرفه‌ای و کارودانش پسرانه و دخترانه) را نشان می‌دهد. همان‌گونه مشاهده می‌شود استان‌های مرکزی و جنوبی کشور همچون استان‌های سمنان و یزد، کرمان، هرمزگان و سیستان و بلوچستان دسترسی خیلی ضعیفی به مراکز آموزش روستایی دارند. همین‌طور استان‌های غربی کشور همچون ایلام، کردستان، آذربایجان غربی و خوزستان نیز دسترسی ضعیفی به خدمات آموزش روستایی دارند.

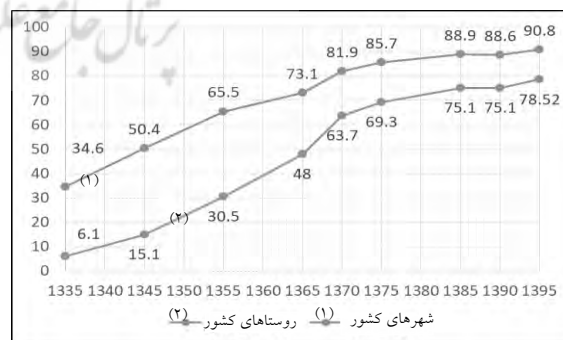

ت ۸. نحوه پراکنش خدمات آموزشی (مدارس روستایی) در سطح روستاهای کشور

وزن‌دهی معیارهای کیفیت آموزش در سطح روستا همان‌گونه در بخش روش‌شناسی ارائه شد، به‌منظور وزن‌دهی اهمیت معیارها و زیرمعیارهای کیفیت آموزش در سطح روستاهای کشور از روش AHP استفاده شده است. براین اساس با کمک نظرات کارشناسان و متخصصین فعال در امر توسعه روستایی و تسهیل‌گیری اجتماعی و از اطلاعات مکانی تعداد از شرکت‌های فعال در حوزه روستایی و مطالعات منطقه‌ای و تعدادی از معلمان مدارس روستایی در استان‌های زنجان، هرمزگان، خوزستان و آذربایجان غربی و ... در سطح کشور به‌منظور وزن‌دهی مؤلفه‌ها، معیارها و شاخص‌ها

کشور برابر با ۶۵/۷ درصد است. در کل آمار و ارقام نشان‌دهنده شرایط نامناسب آموزش در میان روستاهای کشور و نرخ بالای بی‌سوادی در میان روستائیان نسبت به نقاط شهری (اختلاف ۱۲/۳ درصدی) است.

تصویر شماره ۷ مقایسه روند تغییرات نرخ سواد نقاط روستایی با نقاط شهری کشور از سال ۱۳۳۵ الی ۱۳۹۵ را نشان می‌دهد. همان‌گونه مشاهده می‌شود در تمام این ۶۰ سال نرخ سواد روند صعودی داشته‌است و در نقاط روستایی از ۶/۱ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۳۰/۵ درصد در سال ۱۳۵۵ و ۷۸/۵۲ درصد در سال ۱۳۹۵ رسیده‌است. همین‌طور درحالی‌که اختلاف نرخ سواد نقاط شهری و روستایی از ۲۸/۵ درصد در سال ۱۳۳۵ به ۳۰ درصد در سال ۱۳۵۵ افزایش پیدا کرده‌است؛ اما دوره پس از انقلاب نرخ باسوادی سکونتگاه‌های روستایی روند پرشتابی گرفته‌است و اختلاف آن با نقاط شهری به ۱۲/۳ کاهش پیدا نموده و به نرخ باسوادی ۷۸/۵ درصد است. بااین‌وجود این امر نشان از بی‌سوادی بیش از ۳/۹ میلیون نفر است که به‌هیچ‌وجه نمی‌تواند آمار مناسبی در زمینه آموزش سکونتگاه‌های روستایی باشد. همین‌طور نرخ باسوادی زنان روستایی ۷۲/۸۵ درصد نسبت به مردان روستایی با ۸۳/۹۲ نشان‌دهنده شرایط نامناسب آموزش در میان زنان روستایی در سال ۱۳۹۵ است.

ت ۷. روند مقایسه نرخ باسوادی نقاط روستایی با نقاط شهری بین سال‌های ۱۳۳۵-۹۵

تصویر شماره ۱۲ نیز وزن نهایی معیارهای اثرگذار بر کیفیت آموزش در نرم افزار Expert Choice را نشان می دهد. میزان ناسازگاری (inconsistency) به منظور وزن دهی معیارها و زیرمعیار در نرم افزار برابر با ۰/۰۸ به دست آمده است که نشان از صحیح بودن اعداد وارد شده در نرم افزار Expert Choice است.

اقدام شده است. از نرم افزار Expert Choice نیز به منظور وزن دهی نهایی معیارهای کیفیت آموزش استفاده شده است (تصاویر شماره ۹ و ۱۰). تصویر شماره ۱۱ نحوه وارد کردن مقایسه دودویی معیارها و زیرمعیارهای مؤثر بر کیفیت آموزش در نرم افزار Expert Choice را نشان می دهد.

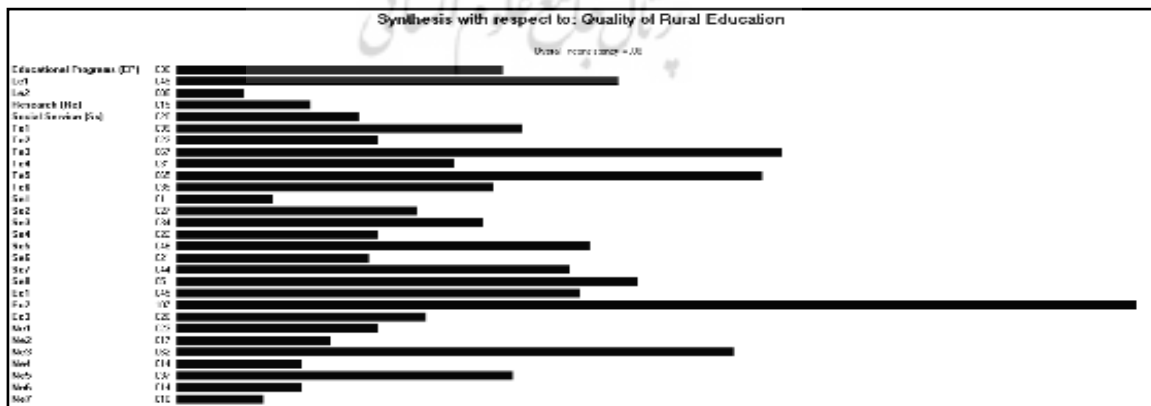

ت ۹. بررسی معیارهای کیفیت آموزش (روستای صیداویه آبادان)

ت ۱۰. بررسی معیارهای کیفیت آموزش (روستای بهمینی میناب)

Educational Programs (EP)	9 8 7 6 5 4 3 2 1 2 3 4 5 6 7 8 9	Educating and Learning Enviroment (LE)
Compare the relative importance with respect to: Quality of Rural Education		
Educational Programs (EP)	2.0	3.0
Educating and Learning Enviroment (LE)	5.0	2.0
Research (Re)		1.0
Social Service (Ss)		2.0
Teachers (Te)		1.0
Social Environment (SE)		2.0
Economical Environment (EC)		3.0
Natural Environment (NE)		1.0
Incon: 0.09		

ت ۱۱. وارد کردن مقایسه دودویی معیارهای مؤثر بر کیفیت آموزش در نرم افزار Expert Choice

ت ۱۲. وزن نهایی معیارهای مؤثر بر کیفیت آموزش در نرم افزار Expert Choice

براساس نتایج به دست آمده مؤلفه عام با معیارهای برنامه‌های آموزشی (Ep)، محیط آموزش و یادگیری (Le)، تحقیق (Re)، خدمات اجتماعی (Ss) و معلم‌ها (Te) امتیاز کلی ۰/۳۸۷ را به دست آورده‌اند و مؤلفه محیطی با معیارهای محیط اجتماعی و نهادی (Se)، محیط اقتصادی (Ec) و محیط طبیعی و کالبدی (NE) امتیاز ۰/۶۱۳ را به دست آورده‌اند. این امر نشان می‌دهد مؤلفه محیطی اثرگذاری بیشتری بر میزان آموزش روستائیان دارد به طوری که استان‌های سیستان و بلوچستان، کرمان، خوزستان و هرمزگان که از نظر شرایط محیطی اجتماعی و اقتصادی در شرایط نامناسبی

قرار دارند و جزو استان‌های توسعه نیافته هستند، از نظر سطح سواد و بالتبع دسترسی به خدمات آموزشی نیز در شرایط نامناسبی هستند. در میان معیارهای دو مؤلفه عام و محیطی مؤثر بر کیفیت آموزش، معیارهای محیط اجتماعی و نهادی با امتیاز ۰/۲۵۶ و معیار سطح کیفی معلم‌ها با امتیاز ۰/۲۵۹ بیشترین اثرگذاری را بر کیفیت آموزش در سطح روستاهای کشور دارند. همین‌طور دو معیار محیط اقتصادی با امتیاز ۰/۱۸ و محیط طبیعی و کالبدی با امتیاز ۰/۱۷۷ در رتبه‌های سوم و چهارم قرار می‌گیرند (جدول شماره ۲).

مؤلفه	امتیاز کل	معیار	امتیاز
مؤلفه عام	۰/۳۸۷	برنامه‌های آموزشی (Ep)	۰/۰۳۶
		تحقیق (Re)	۰/۰۱۵
		خدمات اجتماعی (Ss)	۰/۰۲
		محیط آموزش و یادگیری (Le)	۰/۰۵۷
		معلم‌ها (Te)	۰/۲۵۹
مؤلفه محیطی	۰/۶۱۳	محیط اجتماعی و نهادی (Se)	۰/۲۵۶
		محیط اقتصادی (Ec)	۰/۱۸
		محیط طبیعی و کالبدی (NE)	۰/۱۷۷
مجموع			۱

ج ۲. امتیاز AHP مؤلفه‌ها و معیارهای اثرگذار بر کیفیت آموزش در سطح روستاهای کشور

در میان شاخص‌های اثرگذار بر کیفیت آموزش در سطح روستاهای کشور شاخص‌های میزان پویایی و تنوع اقتصادی در سطح روستا با امتیاز ۰/۱۰۷، مهارت معلم در ارائه خدمات آموزشی با امتیاز ۰/۰۶۷، استفاده معلم از یادگیری مشارکتی توسط خود دانش‌آموزان با امتیاز ۰/۰۶۵، وضعیت دسترسی به منابع آبی و خاک (منابع تولید) در سطح روستا با امتیاز ۰/۰۶۲ و میزان تعامل نهادهای محلی، شوراها و دهیاری با مردم روستا با امتیاز ۰/۰۵۱ و نحوه توزیع امکانات و خدمات آموزشی در سطح روستا با امتیاز ۰/۴۹۰ بیشترین امتیاز را به خود اختصاص داده‌اند (جدول شماره ۳).

کد	شاخص	وزن معیار
Ep1	مجموعه شاخص‌های گردش‌های علمی، فیلم‌های آموزشی، بازدیدهای کارگاهی و کارخانه‌ای، لوازم و تجهیزات کمک‌درسی برای فهم بهتر درس، آموزش‌های تصویری	۰/۰۳۶
Re1	تشویق دانش‌آموزان به تحقیق، خلاقیت و اختراع	۰/۰۱۵
Ss1	ایجاد شورای دانش‌آموزی در مدارس به منظور همکاری دانش‌آموزان در مسائل مدرسه	۰/۰۲
Le1	توزیع امکانات و خدمات آموزشی (شامل کلاس درس، آزمایشگاه، اینترنت و ...) در سطح روستا (محیط فیزیکی و ساختمان‌ها)	۰/۰۴۹
Le2	نرم‌افزارهای خاص و دسترسی به اینترنت و ... (محیط نرم‌افزاری)	۰/۰۰۸

ج ۳. وزن شاخص‌های مؤثر بر کیفیت آموزش در سطح روستاهای کشور

۰,۰۶۷	مهارت در ارائه خدمات آموزشی	Te3
۰,۰۶۵	استفاده از یادگیری مشارکتی توسط خود دانش‌آموزان	Te5
۰,۰۳۹	به‌روز بودن دانش و اطلاعات معلمان	Te1
۰,۰۳۵	استفاده از روش‌های تدریس بارش مغزی (فکری) برای توانمندسازی دانش‌آموزان در حل مسائل روزمره و زندگی	Te6
۰,۰۳۱	هدایت و راهنمایی معلمان به آموزش‌های اخلاق	Te4
۰,۰۲۲	توجه به روحیات دانش‌آموزان	Te2
۰,۰۵۱	میزان تعامل نهادهای محلی، شوراها و دهیاری با مردم روستا	SE8
۰,۰۴۶	میزان حضور اقشار باسواد و تحصیل‌کرده در سطح روستا (سطح باسواد روستائیان)	SE5
۰,۰۴۴	میزان هویت اجتماعی و ماندگاری روستائیان نسبت به روستا	SE7
۰,۰۳۴	وضعیت و شرایط کیفیت زندگی مردم روستا	SE3
۰,۰۲۷	میزان مشارکت روستائیان در جهت حل مسائل روستا	SE2
۰,۰۲۲	میزان ایجاد تشکل و تعاونی در سطح روستا	SE4
۰,۰۲۱	میزان برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزش کشاورزی در سطح روستا	SE6
۰,۰۱۱	میزان ارتباط و هماهنگی روستائیان با یکدیگر	SE1
۰,۰۱۰۷	میزان پویایی و تنوع اقتصادی در سطح روستا	EC2
۰,۰۴۵	نرخ اشتغال روستائیان	EC1
۰,۰۲۸	میزان درآمد مردم روستا	EC3
۰,۰۶۲	وضعیت دسترسی به منابع آبی و خاک (منابع تولید) در سطح روستا	Ne3
۰,۰۳۷	فاصله روستا از نزدیک‌ترین شهر	Ne5
۰,۰۲۳	ویژگی‌های و شرایط اقلیمی در روستا	Ne1
۰,۰۱۷	ویژگی‌ها و شرایط ارتفاعی روستا	Ne2
۰,۰۱۴	شدت و تکرار مخاطرات در سطح روستا	Ne4
۰,۰۱۴	نزدیک بودن به نواحی مخاطره‌خیز (سیل، زلزله، زمین‌لغزش، رانش و ...)	Ne6
۰,۰۱	میزان مراتع، جنگل‌ها و فضای سبز در سطح منطقه	Ne7

ادامه ج ۳. وزن شاخص‌های مؤثر بر کیفیت آموزش در سطح روستاهای کشور

سیستم برابر با ۹۵/۹۶ درصد و پایداری سیستم برای شاخص‌های اثرگذار برابر با ۹۶ درصد و برای شاخص‌های وابستگی ۸۷ درصد شده‌است که نشان از پایداری خیلی مناسب اعداد و ارقام تکمیل شده در ماتریس مذکور است (جدول شماره ۴).

استخراج معیارهای اثرگذار بر سایر معیارها با کمک

نرم افزار MicMac

به منظور تجزیه و تحلیل معیارهای اثرگذار بر آموزش در محیط روستایی از روش تحلیل تأثیرات متقابل (اثر متقابل / ساختاری) استفاده شده‌است. میزان پرشدگی

ارزش	شاخص
۹۵/۹۶%	میزان پرشدگی ماتریس
۹۶ درصد	میزان پایداری سیستم (شاخص اثرگذاری)
۸۷ درصد	میزان پایداری سیستم (شاخص وابستگی)

ج ۴. مشخصات اولیه ماتریس اثرات (MDI) در نرم‌افزار MicMac منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹ خروجی نرم‌افزار Micmac

Ep1 (مجموعه شاخص‌های گردش‌های علمی، فیلم‌های آموزشی، بازدیدهای کارگاهی و کارخانه‌ای، لوازم و تجهیزات کمک‌درسی برای فهم بهتر دروس، آموزش‌های تصویری)، Te3 (مهارت در ارائه خدمات آموزشی)، SE1 (میزان ارتباط و

جدول شماره ۵ معیارهای اثرگذار/ اثرپذیر در ماتریس اثرگذاری مستقیم امتیازات معیارها و شاخص‌های ارتقادهنده سطح کیفی آموزش در سطح روستاهای کشور با کمک نرم‌افزار میک‌مک را نشان می‌دهد. همان‌گونه در جدول مشاهده می‌شود معیارهای

هماهنگی روستائیان با یکدیگر)، SE2 (میزان مشارکت روستائیان در جهت حل مسائل روستا)، EC3 (میزان درآمد مردم روستا)، Ne5 (فاصله روستا از نزدیک‌ترین شهر)، Ne6 (نزدیک بودن به نواحی مخاطره‌خیز)، Ne7 (میزان شرایط محیطی منطقه از نظر اقلیمی و وجود پارک‌ها و فضای سبز)، Le1 (توزیع امکانات و خدمات آموزشی)، Le2 (نرم‌افزارهای خاص و دسترسی به اینترنت و ...) جزو مهم‌ترین معیارهایی هستند که با ارائه راهکارها و سیاست‌هایی به منظور تغییرات مناسب در این شاخص‌ها امکان بهبود شرایط سطح آموزش در روستاهای کشور ایجاد خواهد شد.

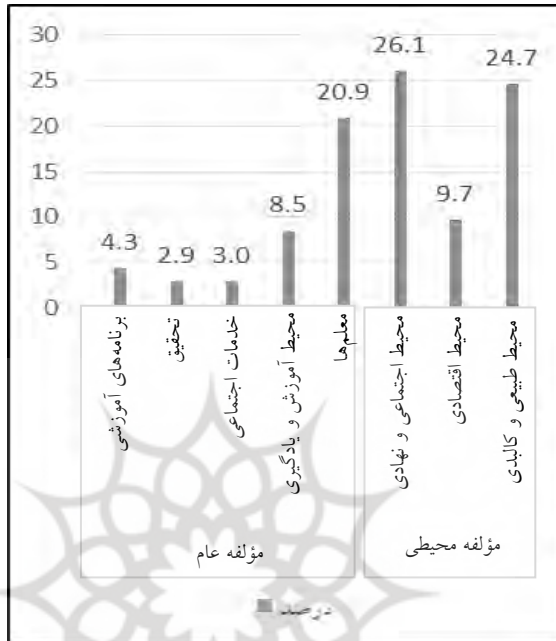
مؤلفه	شماره ردیف	کد	شاخص	اثرگذاری	اثرپذیری	
مؤلفه عام	۱	Ep1	مجموعه شاخص‌های گردش‌های علمی، فیلم‌های آموزشی، بازدیدهای کارگاهی و کارخانه‌ای، لوازم و تجهیزات کمک‌درسی برای فهم بهتر درس، آموزش‌های تصویری	۹۶	۸۰	
	۲	Re1	تشویق دانش‌آموزان به تحقیق، خلاقیت و اختراع	۶۴	۷۹	
	۳	Ss1	ایجاد شورای دانش‌آموزی در مدارس به منظور همکاری دانش‌آموزان در مسائل مدرسه	۶۶	۷۹	
	۴	Le1	توزیع امکانات و خدمات آموزشی (شامل کلاس درس، آزمایشگاه، اینترنت و ...) در سطح روستا (محیط فیزیکی و ساختمان‌ها)	۹۵	۷۶	
	۵	Le2	نرم‌افزارهای خاص و دسترسی به اینترنت و ... (محیط نرم‌افزاری)	۹۳	۷۸	
	۶	Te1	پرواز بودن دانش و اطلاعات معلمان	۶۵	۷۸	
	۷	Te2	توجه به روحیات دانش‌آموزان	۶۵	۷۶	
	۸	Te3	مهارت در ارائه خدمات آموزشی	۹۶	۷۳	
	۹	Te4	هدایت و راهنمایی معلمان به آموزش‌های خلاق	۸۰	۷۱	
	۱۰	Te5	استفاده از یادگیری مشارکتی توسط خود دانش‌آموزان	۶۵	۷۶	
	۱۱	Te6	استفاده از روش‌های تدریس بارش مغزی (فکری) برای توانمندسازی دانش‌آموزان در حل مسائل روزمره و زندگی	۹۳	۷۴	
مؤلفه محیطی	۱۲	SE1	میزان ارتباط و هماهنگی روستائیان با یکدیگر	۹۶	۷۲	
	۱۳	SE2	میزان مشارکت روستائیان در جهت حل مسائل روستا	۹۶	۷۱	
	۱۴	SE3	وضعیت و شرایط کیفیت زندگی مردم روستا	۶۰	۷۶	
	۱۵	SE4	میزان ایجاد تشکل و تعاونی در سطح روستا	۷۵	۷۳	
	۱۶	SE5	میزان حضور اقشار باسواد و تحصیل‌کرده در سطح روستا (سطح باسوادی روستائیان)	۶۴	۷۶	
	۱۷	SE6	میزان برگزاری کلاس‌ها و کارگاه‌های آموزش کشاورزی در سطح روستا	۶۴	۷۶	
	۱۸	SE7	میزان هویت اجتماعی و ماندگاری روستائیان نسبت به روستا	۶۳	۷۵	
	۱۹	SE8	میزان تعامل نهادهای محلی، شوراهای دهیاری با مردم روستا	۶۲	۷۴	
	۲۰	EC1	نرخ اشتغال روستائیان	۵۱	۷۵	
	۲۱	EC2	میزان پویایی و تنوع اقتصادی در سطح روستا	۶۹	۷۴	
	۲۲	EC3	میزان درآمد مردم روستا	۹۶	۷۳	
	محیط طبیعی و کالبدی	۲۳	Ne1	ویژگی‌های و شرایط اقلیمی در روستا	۵۹	۷۸
		۲۴	Ne2	ویژگی‌ها و شرایط ارتفاعی روستا	۷۵	۷۹
		۲۵	Ne3	وضعیت دسترسی به منابع آبی و خاک (منابع تولید) در سطح روستا	۶۲	۷۹
		۲۶	Ne4	شدت و تکرار مخاطرات در سطح روستا	۶۴	۷۹
		۲۷	Ne5	فاصله روستا از نزدیک‌ترین شهر	۹۶	۷۷
		۲۸	Ne6	نزدیک بودن به نواحی مخاطره‌خیز (سیل، زلزله، زمین‌لغزش، رانش و ...)	۹۶	۷۴
		۲۹	Ne7	میزان مراتع، جنگل‌ها و فضای سبز در سطح منطقه	۹۶	۷۶

ج ۵. محیط و شاخص‌های اثرگذار بر نحوه آموزش در سطح روستاهای کشور منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹ خروجی

نرم‌افزار Micmac

اثرگذاری در ارتقای سطح کیفیت آموزش دارد و با تغییرات مناسب در این معیارها و شاخص‌ها باعث ارتقای کیفی آموزش در روستاهای کشور خواهد شد (تصویر شماره ۱۴).

همان‌گونه در تصویر شماره ۱۳ مشاهده می‌شود مؤلفه‌های محیطی شامل سه مؤلفه اجتماعی- نهادی با ۲۶/۱ درصد، طبیعی و کالبدی با ۲۴/۷ درصد، معیار معلم‌ها در مؤلفه عام نیز با ۲۰/۹ درصد بیشترین مقدار

ت ۱۳. اثرگذاری مؤلفه‌ها و معیارهای ارتقای سطح کیفی آموزش در روستاهای کشور

ت ۱۴. شاخص‌های اثرگذار/ اثرپذیر در ماتریس اثرگذاری مستقیم MDI (Matrix of Direct Influences) بر نحوه آموزش در سطح روستاهای کشور

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۳۹۹ خروجی نرم‌افزار Micmac

نتیجه

در این مطالعات به بررسی اثرگذاری ویژگی‌های مکان و محیط بر آموزش در سطح روستا پرداخته شد. تعداد ۲۹ شاخص در معیارهای عمومی آموزش شامل معیارهای برنامه‌های آموزشی (Ep)، محیط آموزش و یادگیری (Le)، تحقیق (Re)، خدمات اجتماعی (Ss) و معلم‌ها (Te) و معیارهای محیطی شامل محیط اجتماعی و نهادی (Se)، محیط اقتصادی (Ec) و محیط طبیعی و کالبدی (NE) ارائه شد. نتایج نشان از اثرگذاری بیشتر مؤلفه محیطی نسبت به معیارهای عمومی و عام آموزش بر میزان کیفیت آموزش است. در حال حاضر شرایط اقتصادی، اشتغال و کیفیت زندگی ساکنین روستاهای استان‌های مرکزی، جنوبی و مرزی کشور در شرایط نامناسبی قرار دارد که از اصول و معیارهای اصلی مؤثر بر کیفیت آموزش ساکنین روستایی و ارتقای سطح سواد به حساب می‌آید. همین‌طور با توجه به اهمیت اثرگذاری معلمان بر کیفیت آموزش روستائیان به دلیل سطح پایین درآمدی معلمان، آن‌ها مجبور به اشتغال دوم در سطح روستاها و یا شهرهای نزدیک هستند که این امر باعث کاهش سطح کیفی معلمان در آموزش دانش‌آموزان شود.

به‌طور کلی نابرابری بین کیفیت آموزش در مدارس روستایی و شهری همچنان یک چالش حل‌نشده است. استان‌های توسعه‌نیافته کشور در این ارتباط آسیب‌پذیری بیشتری دارند. عواملی مانند فقر، ضعف اجتماعی و محیطی در عملکرد پایین‌تر مدارس روستایی کشور نقش فراوانی دارند. راهکارهای پیشنهادی ارتقای سطح کیفی آموزش در مدارس روستایی در این مطالعات شامل حمایت از خانواده‌های فقیر روستایی به‌منظور ارتقای سطح آموزش تحصیلی دانش‌آموزان، تأمین تغذیه، کاهش میزان غیبت معلمان

در مدارس روستایی از طریق نظارت و رفع مشکلات اقتصادی معلمان و ارتقای زیرساخت‌های آموزشی در روستاهای کشور است.

سیاسگذاری

در این مطالعات در ابتدا از اساتید راهنما و مشاور محترم و به‌منظور وزن‌دهی معیارهای اثرگذار بر کیفیت آموزش از کمک و همکاری متخصصین امر در حوزه توسعه روستایی و تسهیل‌گری و آموزش روستائیان دکتر محمد علیزاده، مهندس محرم نوروزی و مهندس افشین خاکی استفاده شده‌است. همین‌طور از مدیران شرکت مهندسی مشاور جاماب به‌منظور برقراری ارتباط با تعدادی از معلمان روستاهای استان‌های کشور (زنجان، هرمزگان، خوزستان، آذربایجان غربی، اردبیل و ...) تشکر فراوان می‌شود.

پی‌نوشت

1. Evans
2. Williams
3. Abraham Mazlo
4. Odden
5. Herbert & Richardson
6. Bhola
7. Gee
8. Besnier & Street
9. Schaefer
10. Ivancevich
11. Sailor
12. Heyneman & DeYoung
13. Kemp Model
14. James W. Brown
15. Instructional Development Institute Model
16. Tessmer
17. Harris
18. Papert
19. Wienck and Roblyer
20. Checkland
21. Gibson

فهرست منابع

- ایلی، خدایار؛ هداوندی، محمدرضا. (۱۳۸۳)، ارزشیابی کیفیت دوره‌های آموزش مؤسسات ارائه‌دهنده خدمات آموزش به شرکت ایران‌خودرو، مجله روان‌شناسی و علوم تربیتی، سال سی و چهارم، شماره ۱.

- احدیان، محمد. (۱۳۹۸)، مقدمات تکنولوژی آموزشی، تهران، انتشارات بشری.
- احمدی، کیومرث. (۱۳۹۵)، آینده‌پژوهی سازمانی (ضرورت‌ها، مفاهیم، روش‌ها و روندها)، انتشارات ترمه، نوبت اول.
- اصغرپور، محمدجواد. (۱۳۹۸)، تصمیم‌گیری چندمعیاره، انتشارات دانشگاه تهران، چاپ هفدهم.
- بختیاری، ابوالفضل. (۱۳۹۰)، فرهنگ آموزش در ژاپن، نشریه پیوند وزارت آموزش و پرورش، شماره ۲۶۳.
- بزرگی‌نژاد، خدیجه؛ زارعی، رضا. (۱۳۹۶)، ابعاد و شاخص‌های کیفیت مدارس، دومین همایش بین‌المللی و چهارمین همایش ملی پژوهش‌های مدیریت و علوم انسانی.
- جعفری‌خواه، سرور؛ گودرزی سروش، محمدمهدی. (۱۳۹۱)، چارچوبی برای شناخت قابلیت محیط و مؤلفه‌های سازنده آن، همایش ملی حفاظت و برنامه‌ریزی محیط‌زیست.
- حاجی میررحیمی، داوود؛ حسینی، محمود. (۱۳۸۱)، تدوین الگوی قابلیت‌های حرفه‌ای آموزشگران مراکز و مؤسسات آموزش عالی کشاورزی، فصلنامه اقتصاد کشاورزی و توسعه، شماره ۳۷.
- دانای طوسی، مریم؛ کیامنش، علیرضا. (۱۳۸۸)، رویکرد نظری زیربنای تعریف سواد: شواهدی از برنامه درسی کشورهای آمریکا، کانادا، انگلستان، سنگاپور، سنگال، اندونزی و ایران، فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، شماره ۳۱، سال هشتم، پاییز، صص ۷۵-۱۰۰.
- سراجی، فرهاد؛ عطاریان، محمد. (۱۳۸۶)، بررسی الگوهای طراحی آموزش مجازی و دلالت‌های آن، مجموعه مقالات دومین کنفرانس یادگیری الکترونیک، سیستان و بلوچستان، دانشگاه سیستان و بلوچستان، پاییز.
- شیرازی، محمود؛ براتلو، محمود. (۱۳۸۲)، اندازه‌گیری کیفیت خدمات در آموزش عالی، مدیریت فردا، شماره ۳ و ۴.
- علاقه‌مند، علی. (۱۳۹۷)، مبانی نظری و اصول مدیریت آموزشی؛ تهران، انتشارات بعثت.
- عمادزاده، مصطفی. (۱۳۷۲)، عوامل مؤثر در بهبود کیفیت تدریس، فصلنامه دانش مدیریت، شماره ۲۹.
- فردانش، هاشم. (۱۳۹۸)، مبانی نظری تکنولوژی آموزشی، تهران، انتشارات سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).
- فیوضات، یحیی. (۱۳۹۸)، مبانی برنامه‌ریزی آموزشی، تهران، نشر ویرایش.
- قدسی‌پور، سیدحسین. (۱۳۹۷)، مباحثی در تصمیم‌گیری چندمعیاره، فرایند تحلیل سلسله‌مراتبی، انتشارات دانشگاه صنعتی امیرکبیر، تهران، صص ۱۲-۲۰.
- قنبری، یوسف؛ برقی، حمید. (۱۳۸۸)، بررسی عوامل مؤثر بر افزایش بهره‌وری آموزش‌های روستایی، نشریه راهبرد، شماره ۱۸، تابستان، صص ۱۵۳-۱۶۵.
- کهندل، مرضیه (۱۳۹۰)، طراحی و اعتبارسنجی مدل یادگیری سیار برای آموزش از راه دور مدارس روستایی کشور، پایان‌نامه کارشناسی ارشد در رشته تکنولوژی آموزشی، استاد راهنما: دکتر پوراندخت فاضلیان، استاد مشاور: دکتر محمد عطاران، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، دانشگاه تربیت معلم.
- لطف‌عطا، آیناز. (۱۳۸۷)، تأثیر عوامل محیطی بر یادگیری و رفتار در محیط‌های آموزشی (ابتدایی) در شهر، فصلنامه مدیریت شهری، شماره ۲۱، صص ۷۳-۹۰.
- درگاه ملی آمار ایران، آمار نفوس و مسکن ۱۳۹۵، تاریخ دسترسی به سایت مهرماه ۱۳۹۹.
- مهرگان، محمدرضا. (۱۳۹۵)، پژوهش عملیاتی پیشرفته، انتشارات کتاب دانشگاهی، چاپ دهم.
- نلر، جرج. (۱۳۹۴)، آشنایی با فلسفه آموزش و پرورش، ترجمه فریدون بازرگان، انتشارات سمت؛
- نمازیان، علی. (۱۳۸۹)، نیازهای روانی در رابطه با محیط مصنوع، مجله علمی پژوهشی صفا، شماره ۳۰، تابستان، صص ۷۴-۸۱.
- نوذری، شعله؛ رفیع‌زاده، ندا؛ داعی‌نژاد، فرامرز؛ رازجویان، محمود. (۱۳۸۳)، مبانی طراحی فضاهای باز محله‌های مسکونی متناسب با شرایط سالمندان، تهران: مرکز تحقیقات ساختمان و مسکن.
- هاشمی‌نژاد، نجمه؛ انجم‌شعاع، امینه. (۱۳۹۵)، تحلیل نظریه قابلیت محیط از دیدگاه گیسون و شناخت مؤلفه‌های سازنده آن، سومین کنفرانس بین‌المللی پژوهش‌های نوین در عمران، معماری و شهرسازی، برلین، آلمان.
- هداوند، سعید. (۱۳۸۸)، اعتبارسنجی: ابزار کنترل کیفیت آموزش، مجله تدبیر، شماره ۲۰۴، اردیبهشت.

- Besnier, N. and Street, B (1994). "Aspects of Literacy" in Encyclopedia of Anthropology (pp. 527-562). London: Routledge;
- Bhola, H.S (1994). A source book for literacy work. Perspective from the grass roots. London: Jessica Kingsley/UNESCO;
- Checkland, P. (1999). System thinking, systems practice, Chichester: John Wiley & Sons, LTD;
- Evans, Ghary, & Mitchell, Mocooy. (1998). When Building Don't Work : The role of architecture in human health, Journal of Environmental Psychology, Volume 18, Issue 1, March 1998, Pages 85-94;
- Gee, J.P (1991). Social Linguistics: Ideology in Discourses. Falmer Press: London;
- Gibson, James.J. (1996). The Theory of affordance. (R.Shawand), J. Branford.eds). Perceiving acting and knowing. New York: Halsted;
- Herbert, P. & Richardson, C (2001). Literacy practices in northern Ghana. In B. Street (Ed.), Literacy and development: Ethnographic perspectives. Routledge: London;
- Heyneman, S.P., & DeYoung, A (2003). Challenges for education in central Asia. Information Age Publishing, Greenwich, CT;
- <https://en.unesco.org/themes/literacy>;
- Ivancevich, J. M. (2001). Human resource management. Eight edition.
- Odden, A. R., & Picus, L. O. (2000), School finance: A policy perspective (2nd Ed.). New York: McGraw-Hill;
- Papert, S. (1980). Mindstorms: Children, computers, and powerful ideas, New York: Basic Books;
- Salomon, G. (1996). Studying Novel learning environments as patterns of change. In S. Vosniadou, E. , International perspectives on the design of technology supported learning environments, Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates;
- Schaefer, R.T (2003). Sociology matters. McGraw-Hill Publishing Co.
- Street, B (1984). Literacy in theory and practice. Cambridge: CUP;
- Tessmer, M. & Harris, D. (1992). Analyzing the instructional setting, London: Knogan page;
- Wiencke, W. & Sloep, P. (2000). The virtual reality learning spaces for students with special needs, In J. Bourdeau & Heller, Proceedings of EdMedia 2000 (pp.1142-1146). Charlottesville, USA: AACE;
- Williams, Raymond. (1958) "Moving from High Culture to Ordinary Culture Originally" published in N. McKenzie Convictions;
- <https://doi.org/10.22034/40.173.103>